

Nankinov D., 1982; Szófia madarai (Ptici na grad Sofia)

(Ornitol- inform. bül., M 12. Szófia, 300 pld., 386 p.)

Nankinov könyvének a megjelenése örvendetes esemény az ornitológusok számára. Az utóbbi időben az urbán madarak kutatása egyre szélesedik szerte a világon, mivel párhuzamosan gyarapszik ilyen tárgyú publikációk száma is. Azonban egy főváros ornitofaunájáról készült monográfia még mindig nagy ritkaságnak vehető, ezért az említett könyv megjelenését csak melegen üdvözölhetjük. A terjedelmes tanulmány a szerző által végzett 10 éves megfigyelések eredménye. A könyv 7 fejezetre tagolódik. Ezekben először ismerteti az olvasóval a szófiai táj földrajzi sajátosságait, a városi biotópok eloszlását, az ornitológia kutatások történetét, amely magában foglalja a városban tevékenykedett ornitológusok életrajzát és szófiai vizsgálatuknak a leírását. Ezt követi maga az ornitológiai anyag: a szerző előbb Szófiában észlelt 312 madárfaj ökológiáját, urbanizációját (28—313. p.), azután az ornitofauna állatföldrajzi összetételének havi, ill. időszakos dinamikáját (314—322. p.), a madár-vonulásokat (323—340. p.), a városi ornisz történelmi változásainak az értelmezését (352—369. p.) közli. A végén külön fejezetben tárgyalja a városi kutatások feladatait. A könyvet gazdag irodalomlista (352—369. p.), orosz és angol nyelvű összefoglalás, valamint a bolgár és latin madárnévjegyzék zárja le.

Nankinov könyve nagy visszhangra találhat az ornitológusok körében, és követői is lesznek. A nagy szaktudással írt munka nemcsak a városok kutatói számára hasznos forrás, hanem minden olyan biológus részére is, aki a Balkán állatvilága után érdeklődik. A könyv egyben egy régi hézagot pótol Bulgária ornitofauna-ismereteiről, mivel jelenleg ez a leggazdagabb mű Bulgária madárvilágáról, de egyedülálló munka Délkelet-Európa antropogén ornitofaunájáról is. Kívánatos lenne a könyv — vagy annak rövidített változatának — egyik világnyelven való kiadása nagyobb példányszámban.

Dr. Bozsko Svetlana

Bruch, A.—Elevens, H.—Pohl, Ch.—Westphal, D.—Witt, K., 1978: Die Vögel in Berlin (West) Eine Übersicht

(Ornithologischer Bericht für Berlin (West), 3. 1978, Sonderheft, 286 p.)

A könyv egy ornitológiai team 12 éves (1965—1976) munkájának eredményeként jelent meg. A szerzők, az irodalmi adatokra támaszkodva, a teljes háború utáni periódussal foglalkoznak. Terepmunkájukat zömében a modern nemzetközi módszerekkel folytatták (földrajzi hálótérkép, amelyet további 1 m₂-es négyzetekre osztottak, a Sharroch-féle fajkategóriák alkalmazása stb.).

A könyvet német és angol bevezető nyitja meg (9—11. p.). Ezt követi az általános rész (13—39. p.), amely magában foglalja Ny.-Berlin földrajzi jellemzését és ökológiai leírását, a városi lélettérek (biotópok, *B. Sz.*) tipikus madárfajainak felsorolását, az aviafaunisztikai vizsgálatok igen rövid áttekintését, az alkalmazott jelzések magyarázatát és az angol nyelvű összefoglalót. A könyv fő mondanivalóját a speciális részben (40—271. p.) olvashatjuk. Itt található a 235 fészkelő és nem

fészkelő faj fontosabb adatai: a revirek (fészkek), ill. az állomány átlagmérete havi bontásban, de egyes fajok esetén egész évi viszonyban, a madárszám időszaki változásai, valamint a fészkelő állomány területi eloszlása, amely 26 faj esetén fel van tüntetve a precízen kivitelezett Ny.-Berlin térképen. A könyv végén egy táblázat szemlélteti az összes madárfaj tavaszi, ill. őszi vonulásának fenológiáját (268—271. p.), amit már az irodalomlista követ (272—279. p.). A példásan kivitelezett tanulmány a modern madárszámlálási módszerek az urbánvizsgálatokban való alkalmazásának és a kollektív munkának szép példája.

A könyv nemcsak precíz, új ismereteket nyújt egy európai nagyváros madárvilágáról, hanem mintául is szolgálhat az ornitológusoknak urbánkutatójukban és más faunisztikai munkájukban.

Dr. Bozsko Svetlana

Ornithologische Arbeitsgruppe Berlin (West), 1984: Brutvogelatlas Berlin (West)

(Ornithologischer Bericht für Berlin (West), Jg. 9. 1984, Sonderheft, 384 p.)

A madáratlasz munkálatai csak az 1970-es években indultak el Európában. Egyes országok és vidékek atlaszai után 1977-ben Londonban megjelent *Montier*-féle első városi madáratlaszt most a jelenlegi nyugat-berlini követ. Kidolgozásában többségében ugyanaz a szerzőgárda vett részt, amely Ny.-Berlin madarait írta meg (1979). Az atlaszi munkák 1976—1984 között zajlottak le, az előző munka folytatásaként. A szerzők célul tűzték ki a városban költő madarak elterjedését egy hálótérkép alakjában ábrázolni, egy egyszerű statisztikai értékeléshez kapcsolva, ami alapul szolgálhatna a további ökológiai analízishez. Az alkalmazott munkamódszerek megegyeztek a nemzetközi madárszámlálási standardokkal.

Az atlasz gazdag és értékes adatokat szolgáltat. A vizsgált terület jellemzését nemcsak fényképek, hanem légi felvételek is kiegészítik. A szerzők mind a 120 Ny.-Berlinben fészkelő fajra vonatkozóan precíz adatokat közölnek a madarak tartózkodási jellegét (B, C, D), területi eloszlását, a populáció méretét, abundanciáját, dinamikáját illetően, amit a mellékelt térképek és a madárszám több évi dinamikáját ábrázoló kis frafikonok még szemléltetőbbé tesznek. Ötletes az elterjedési fok és a faj-sűrűség számítása. Kimerítő számadatot közöl a mellékletben elhelyezett 33 táblázat (346—381. p.), ahol fajonként és biotóponként szedett abundancia átlagai, valamint a *Bezzel*-féle index értékei fel vannak tüntetve. A tiszteletreméltó alaposággal elkészített úttörőmunka sokat segítheti mind az urbánornitológusokat, mind minden más, madárszámlálással foglalkozó szakembert Magyarországon is.

Dr. Bozsko Svetlana

Kiss, J. Botond, 1985: Kétéltűiek, hüllők

(Kolozsvár—Napoca, Dacia Könyvkiadó, 273 p.)

Ezzel az indokolatlanul szerény megjelenítésű, zsebkönyv méretű kötettel a szerző fölöttébb hasznosat alkotott. A mindenki számára írt ismeretterjesztő könyvecske Románia kétéltű- és hüllőfaunáját mutatja be; könnyed, élvezetes stílusban adja elő a rendkívül sok utánjárásal, igényes irodalmi forrásokból kiegészített anyagot. Tudományos igényű, de mégis középiskolás szinten is érthető munka, tankönyve lehetne az ilyen természetű írások módszerének. Örvendetes lenne, ha ez a szó szerint értelmezett, intelligens könyvecske nem rekedne meg a román államhatárok között, hanem külföldön is — elsősorban a magyar nyelvterületen — szolgálhatná a természetvédelem ügyét.

Dr. Sterbetz István

INDEX ALPHABETICUS AVIUM

- Accipiter gentilis* 281
Acrocephalus arundinaceus 262, 268, 300
Acrocephalus paludicola (177), 188
Acrocephalus schoenobaenus 262, 268, 301
Acrocephalus scirpeus 262, 268, 300
Aegithalos caudatus 273—274, (277)
Alauda arvensis 262
Alcedo atthis 295
Anas acuta (177), 188, 269
Anas clypeata 262, 266, 269
Anas crecca 269
Anas platyrhynchos 262, 266, 269, 292
Anas querquedula 262, 266, 269
Anser anser 269—270, (271)
Anser albifrons 269
Anser brachyrhynchus 309, (314)
Anser fabalis 269, 309, (314)
Anthropoides virgo (16), 17, (23), (25—28),
 28—29, (31—33), 33, (241), 244, (247),
 (249—250)
Anthus trivialis 280, 301
Ardeola ralloides 269
Ardea cinerea 269, 289
Ardea purpurea (177), 188, 262, 267, 289
Asio otus 262, 280—281, 285, 295
Aythya ferina 262, 266, 269, 309, (314)
Aythya marila 309, (314—315)
Aythya nyroca 262, 266, 269

Botaurus stellaris 262, 267
Buteo buteo 281, 292

Calandrella brachydactyla 312, (316)
Calidris alpina 294
Carduelis cannabina 305
Carduelis carduelis 304
Carduelis spinus 305
Carpodacus erythrinus 314, (317)
Charadrius alexandrinus 262, 270
Charadrius dubius 262
Chlidonias hybrida (177), 188
Chloris chloris 303
Ciconia ciconia (98), 290
Ciconia nigra 291
Circus aeruginosus 262, 267
Circus pygargus (177), 188
Clangula hyemalis 309, (314—315)
Coccothraustes coccothraustes 303

Columba palumbus 294
Corvus cornix 262, 268, 280, 312—313, (316)
Corvus frugilegus 296
Cuculus canorus 262, 280
Cygnus olor 291

Dendrocopos leucotos 311, (316)
Dendrocopos major 274, (277), 280
Dendrocopos medius 274, (277)
Dendrocopos minor 274, (277)
Dendrocopos syriacus 313, (317)

Egretta alba 262, 267, (271)
Egretta garzetta 289
Emberiza calandra 262
Emberiza citrinella 255—256, 280, 306
Emberiza leucocephala 255—256, (257)
Emberiza schoeniclus 262, 268, 307
Erithacus rubecula 280, 299

Falco cherrug 309, (315)
Falco tinnunculus 269, 293
Falco vespertinus 262, 292
Fringilla coelebs 306
Fringilla montifringilla 306
Fulica atra 262—264, 267

Gallinago gallinago 294
Gallinula chloropus 262, 267
Grus americana (21), 23
Grus antigone (23), (248) †
Grus antigone sharpii (23), 24
Grus canadensis pratensis (238)
Grus canadensis pulla (21)
Grus grus (16), 17, (23), (25—28), 30, (39—47),
 48, (49—53), 53, (55—60), 60—61, (63—72),
 72—73, (76—89), 90, (91—106), 106, (107—
 112), 114, (115—122), 122, (123—135), 136,
 (137—142), 143, (145—147), 147, (149—151),
 151, (153—158), 158—168), (171—183),
 186—189, (191—194), 194—195, (197—200),
 201—202, (203—212), 212, (213—222), 222,
 (223—229), 229—231, (233—235), 235,
 (237—239), 240, (241—243), (247—250),
 309—310, (315)
Grus japonensis (22), (247—249)
Grus leucogeranus (22—23), 24, (237), 240,
 (247—249)

- Grus monacha* (22), (248—249)
Grus nigricollis (22)
Grus vipio (22), (248—249)
- Himantopus himantopus* (177), 188
Hirundo rustica 295
- Ixobrychus minutus* 262, 267
- Jynx torquilla* 280, 283, 313, (317)
- Lanius collurio* 280, 313, (317)
Lanius minor 262
Larus ridibundus 294
Locustella luscinioides 262, 268
Loxia curvirostra 306
Luscinia megarhynchos 280, 299
Luscinia svecica 262, 268
Luscinia melanopogon 270, (271), 300
- Melanitta fusca* 309, (314)
Merops apiaster 313, (317)
Monticola saxatilis 313, (317)
Motacilla 262, 268
Motacilla flava 262, 268
- Netta rufina* 309, (314)
Nycticorax nycticorax 269, 290
- Oenanthe oenanthe* 313, (317)
Oriolus oriolus 280, 313, (317)
Otis tarda (16), 17
Otus scops 279—286, (287)
- Panurus biarmicus* 262, 268, 296
Parus caeruleus 274, (277)
Parus major 274—275, (277), 280, 283
Parus palustris 274, (277)
Passer montanus 255, 280, 283
Phalacrocorax carbo 269, 289
Phasianus colchicus 280
- Philomachus pugnax* 269
Phoenicurus ochruros 313, (317)
Phylloscopus collybita 280
Pica pica 262, 268, 280
Platalea leucorodia (177), 188, 269, 291
Podiceps cristatus 262, 266
Podiceps griseigena 270
Podiceps nigricollis 262
Podiceps ruficollis 262, 266
Porzana porzana 262, 267
Prunella collaris 313—314, (317)
Prunella modularis 313, (317)
- Rallus aquaticus* 262, 267, 293
Recurvirostra avosetta 262, 267, 270
Regulus regulus 273—274, (277)
Remiz pendulinus 262, 268, 296
Riparia riparia 295
- Saxicola torquata* 280, 313, (317)
Serinus serinus 305
Sitta europaea 273—275, (277)
Somateria spectabilis 309, (314—315)
Streptopelia turtur 294
Sturnus vulgaris 280, 283, 302
Sylvia atricapilla 280
Sylvia borin 301
Sylvia melanocephala 313, (316)
Sylvia nisoria 313, (317)
- Tetrastes bonasia* 310—311, (315)
Tringa erythropus 269
Tringa glareola 293
Tringa hypoleucos 269
Tringa totanus 262, 267, 269
Turdus iliacus 297
Turdus merula 280, 298
Turdus philomelos 280, 296
Tyto alba 295
- Vanellus vanellus* 262, 267, 293